

**ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК
У МАГІСТРАНТІВ-УПРАВЛІНЦІВ ОСВІТОЮ**

УДК 378.126+337.134: 371.11

*Альона Шевченко, аспірант
Бердянського державного педагогічного університету*

**ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК
У МАГІСТРАНТІВ-УПРАВЛІНЦІВ ОСВІТОЮ**

У статті переглянуто практику побудови навчального процесу магістрантів та організації підготовки магістрантів-управлінців до науково-дослідницької діяльності. Проаналізовано методи контекстного, проектного, ситуаційного, рефлексивного навчання для розвитку дослідницьких якостей через розв'язання різноманітних проблем освіти.

***Ключові слова:** магістрант, науково-дослідницька діяльність магістрантів, практика підготовки магістрантів.*

Літ. 5.

*Алена Шевченко, аспірант
Бердянського державного педагогічного університету*

**ПРАКТИКА ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ
В МАГИСТРАНТОВ-УПРАВЛЕНЦЕВ ОБРАЗОВАНИЕМ**

В статье рассмотрена практика построения учебного процесса магистрантов и организации подготовки магистрантов-управленцев к научно-исследовательской деятельности. Сделан анализ методы контекстного, проектного, ситуационного, рефлексивного обучения для развития исследовательских качеств через решения различных проблем образования.

***Ключевые слова:** магистрант, научно-исследовательская деятельность магистрантов, практика подготовки магистрантов.*

Alena Shevchenko, Postgraduate Berdyansk State Pedagogical University

**THE PRACTICE OF FORMATION OF RESEARCH SKILLS OF UNDERGRADUATES-
MANAGERS EDUCATION**

In the article practice of construction of educational process of undergraduates and organization of preparation of undergraduates-managers is revised to scientifically research activity. The analysis of methods of context, project, situational, reflexive studies is done for development of research qualities through the decision of various problems of education.

***Keywords:** undergraduates, scientifically research activity of undergraduate, practical worker of preparation of undergraduates.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства значно підвищуються вимоги до професійної підготовки магістрантів, а саме: їх конкурентоспроможності на ринку праці, умінню адаптуватися і адекватно реагувати на науково-технічні та соціально-економічні зміни, рівня їх кваліфікації та готовності компетентно реалізувати професійні функції. Важливим чинником формування висококваліфікованих кадрів напрямку управління освітою в умовах магістратури є науково-дослідницька діяльність, яка стає одним із основних видів навчального процесу.

Майбутня професійна діяльність вимагає від сучасних магістрантів наукового підходу до її прогнозування, розв'язання та аналізу, навички саморозвитку та самовдосконалення. Тому науково-дослідницьку діяльність доцільно

розглядати як важливий компонент системи їх професійної підготовки.

Навчання у магістратурі має допомогти майбутньому фахівцеві розвивати навички саморозвитку та самовдосконалення, бути здатним до самоактуалізації, самореалізації, опанувати різноманітні стратегії.

Одним із основних засобів реалізації якості магістратури на лежить саме науково-дослідницькій діяльності магістрантів. Адже магістрант має бути здатен творчо вирішувати складні завдання, прогнозувати та моделювати шляхи та засоби самоствердження та самовираження в умовах самостійної роботи, знаходити та переробляти інформацію шляхом самостійної науково-пізнавальної та дослідницької діяльності. Основною метою магістратури є підготовка таких магістрантів, які вмють нести відповідальність, бути ініціативними та

активними суб'єктами наукового пізнання, спілкування, співпраці, співтворчості, чия майбутня професія здебільшого має носити науково-дослідницький характер. У майбутньому управлінці освітою мають не просто буди споживачами та носіями, але в основному творцями та взірцями науково-дослідної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Останнім часом значно збагатилися результати досліджень з проблем організації навчання та виховання магістрантів, зокрема у аспекті актуалізації їх науково-дослідницької діяльності та науково-дослідницької культури (М. Анцибор, В. Журавльов, В. Загвязинський, І. Ілясов, Я. Колибабюк, Л. Круглий, Я. Мараш, О. Маргиненко, В. Ніколаєва, Ю. Соляников, Г. Сомбаманія, Т. Туткіна, І. Усачова, Л. Хомич, О. Цокур та ін.), вдосконалення якості магістерських робіт (Л. Голубенко, М. Князян, А. Кузьминський, Л. Кондрашова, В. Радул, І. Руснак та ін.). Дослідження свідчать про актуальність даної проблеми і необхідність розкриття значення магістерської практики, визначення її мети, завдань та необхідних умов, які забезпечують підготовку магістрантів до майбутньої професійної діяльності. Наявна необхідність конструктивного аналізу та узагальнення здобутків передового педагогічного досвіду організації науково-дослідницької підготовки магістрантів у нових соціокультурних умовах. Це обумовлено нагальними проблемами теорії професійної освіти у нових науково-теоретичних розробках щодо проблематики обґрунтування сутності цільових орієнтирів, концептуальних засад, упровадження європейських стандартів змісту, методів і форм організації науково-дослідницької підготовки магістрантів.

Формування цілей статті. Метою даної статті є аналіз практики побудови навчального процесу магістрантів та організації підготовки магістрантів-управлінців до науково-дослідницької діяльності. Проаналізувати методи контекстного, проектного, ситуаційного, рефлексивного навчання для розвитку дослідницьких якостей через розв'язання різноманітних проблем освіти.

Виклад основного матеріалу. Навчання у магістратурі передбачає наступні елементи: формування навичок дослідницької діяльності, оволодіння методикою наукової творчості та проведення наукових досліджень у сфері управління освітою під керівництвом викладачів відповідних кафедр. Науково-дослідницьку діяльність магістрантів розглядають як системне утворення, що має свою структуру, зміст і форми,

які відповідають основним напрямам науково-дослідницької діяльності, її організації, проведення у магістратурі. Зміст та характер науково-дослідницької діяльності передусім залежить від напрямів науково-методичної та дослідницької роботи кафедр "Управління навчальними закладами", умов дослідницької роботи, наявної бази дослідження, доступності інформаційного забезпечення та можливості отримання необхідних документів. Безумовно важливим у процесі навчання у магістратурі є єдність цілей і напрямків навчальної та наукової роботи, тісна взаємодія усіх форм та методів наукової роботи магістрантів, яка реалізується у навчальному процесі та у поза навчальний час.

Загалом, підготовка магістрів у національній системі вищої освіти спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості і формування її професійних і соціальних якостей за одним із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним (творчим), науково-педагогічним, управлінським. Як наслідок, особа, яка здобула освітньо-кваліфікаційний рівень "магістр", повинна володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, вміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої), або науково-педагогічної, або управлінської діяльності, набути певний досвід використання одержаних знань і вміти продукувати (створювати) елементи нових знань для вирішення завдань у відповідній сфері професійної діяльності. Тому вищі навчальні заклади зобов'язані створити умови для виконання особам, які навчаються за програмою "магістр", індивідуального плану у повному обсязі і повинні:

- надавати студентам-магістрантам можливість публікації наукових (науково-методичних) статей у збірниках, що друкуються в Україні;
- сприяти виданню кращих магістерських робіт, як наукових монографій, науково-методичних і навчальних посібників;
- надавати студентам (курсантам, слухачам) для користування навчальні приміщення, наукові фонди бібліотеки, наукове обладнання та устаткування;
- забезпечити доступ до інформаційних мереж, у тому числі й до міжнародної мережі Інтернет;
- сприяти участі майбутніх магістрів у наукових та методичних конференціях;
- організовувати для студентів-магістрантів проведення факультативних курсів з проблемних питань за участю видатних вчених;
- створювати умови для висвітлення у засобах

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК У МАГІСТРАНТІВ-УПРАВЛІНЦІВ ОСВІТОЮ

масової інформації захисту кращих магістерських робіт [5].

Самостійна науково-дослідна робота магістрантів є важливим напрямком наукової підготовки висококваліфікованих фахівців. Таким видом роботи передбачено учать магістрантів у виконанні держбюджетних або госпрозрахункових наукових робіт, написання наукових статей та публікація їх у фахових виданнях, матеріалів та тез доповідей у науково-практичних конференціях.

Отже, магістрант-управлінець освітою під час навчання у магістратурі має набути певний досвід виконання наукового дослідження, сформувані особистий стиль та якості дослідника, оволодіти ґрунтовними знаннями та уміннями ефективної дослідницької діяльності.

М. Євтух визначав наступні уміння майбутнього фахівця, такі як: професійно діяти у інформаційному середовищі, володіти сучасними методиками обробки наукової інформації та її систематизації, володіти прийомами наукових досліджень, зіставляти та порівнювати різні схеми вирішення проблеми та створення системи способів її вирішення, аналізувати аргументи і різних підходів, виокремлювати та формулювати наукову новизну, теоретичну і практичну значущість наукового дослідження, бачити конкретні напрямки впровадження результатів дослідження в практику з фахової діяльності [1].

У сучасних умовах багаторівневої системи освіти в Україні настає нагальна потреба у перебудові навчального процесу його змістового та методичного забезпечення. Така позиція викликана тим, що багаторівнева структура припускає підвищення ролі самостійної й дослідницької роботи магістрантів у процесі навчання у магістратурі. За новими стандартами самостійна робота магістрантів займає в середньому половину часу від основного курсу. Саме через це особлива увага приділяється безпосередньо дослідницькій роботі, що дозволяє перевірити ступень засвоєння магістрантом профільних дисциплін, уміння користуватися науковою літературою й відстоювати свою точку зору.

В умовах магістратури науково-дослідницька діяльність припускає самостійний пошук і формулювання проблем та креативних способів їх вирішення та знаходить висвітлення у магістерській дисертації, що представляє собою сукупність результатів і наукових положень, які виснув автор для публічного захисту.

Ю. Соляникова зазначає, що природа функціонування дослідницької діяльності має дві сторони. По-перше, це саме навчання, тобто

кожна форма одержує свій зміст за тим місцем, яке вона займає в системі навчання, по-друге, активізується функції, що мають вихід на особистісний розвиток магістрантів у різних формах дослідницької діяльності, такі як: культурологічна, функція соціалізації, інтегративна, прогностична, програмуєча [4].

Саме тому, сутність підготовки магістрантів до науково-дослідницької діяльності полягає у оволодінні магістрантами наукової проблематики, пошуку, обробки використання наукової інформації, методами аналізу наукової літератури, методами трансляції та обміну отриманих знань у науковому співтоваристві, а також суб'єктивні якості магістранта у навчальній, дослідницькій діяльності, у процесі комунікації, що проявляється у активності, самостійності та відповідальністю за ухвалені рішення та особисту позицію.

Магістрантові, як суб'єкту науки, мають бути притаманні громадянська позиція, ділова активність, критичність індивідуального мислення, волюні якості, і готовність до наукової праці. Тому особистісні якості дослідника мають велике значення. І навчання в умовах магістратури має орієнтувати науково-дослідну діяльність магістранта на становлення нового типу особистості людини-дослідника, таку особистість, яка здатна на креативне мислення, перетворення навколишнього світу і себе в ньому.

В. Загвязинський вважає, що досліднику мають бути притаманні такі якості, як: інноваційність мислення, глибина розуму, логічність передачі інформації, уміння доводити та спростовувати свою думку, уміння оцінювати ідеї інших науковців, високий рівень абстрактно-теоретичного мислення, наукової інтуїції, уміння оперувати методологією наукового апарату (проблема, ідея, мета, завдання, об'єкт, гіпотеза дослідження), знаходити нове у явищах, виявляти в них невідомі зв'язки та закономірності, що вимагає загальної культури та високої фахової підготовки [3].

У процесі підготовки магістрантів управлінців освітою до майбутньої діяльності спрямована на формування не просто професіонала, а на професіонала-дослідника, здатного легко адаптуватися до швидко мінливих умов, вирішувати педагогічні та управлінські проблеми, опанувавши дослідницькі вміння.

У своєму дослідженні ми використовували модель підготовки компетентного менеджера освіти за магістерською програмою, що розроблена В.І. Жигір [2].

Підготовку магістрантів-управлінців освітою

**ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК
У МАГІСТРАНТІВ-УПРАВЛІНЦІВ ОСВІТОЮ**

розглянемо на прикладі Бердянського державного педагогічного університету, кафедри “Управління навчальним закладом”.

Під час навчання у магістратурі магістранти вивчають такі дисципліни, як: “Основи науково-педагогічних досліджень”, “Вища освіта і Болонський процес”, “Основи системного підходу та методи прийняття рішень”, “Інтелектуальна власність”, “Синергетика в освіті”, “Рефлексивне управління ЗОШ”, у другому півріччі вони проходять практику. Приймають участь у наукових конференціях, друкують наукові статті.

Наприклад, дисципліна “Інтелектуальна власність” розрахована на 1 кредит/ 30 годин. Мета дисципліни – глибоке засвоєння знань щодо правового регулювання відносин, які мають місце під час виникнення, використання, регулювання та охорони об’єктів інтелектуальної власності.

Завдання дисципліни – формування у студентів спеціальних знань щодо загальних положень права інтелектуальної власності, її видів та змісту, поняття об’єктів і суб’єктів права інтелектуальної власності, підстав виникнення, умов і порядку використання її результатів, правового регулювання з урахуванням положень міжнародно-правового захисту.

У результаті вивчення курсу “Інтелектуальна власність” студенти повинні знати:

- основні поняття та складові системи правової охорони інтелектуальної власності;
- міжнародну систему охорони інтелектуальної власності;
- процедуру захисту прав інтелектуальної власності у разі їх порушення;
- особливості прав на об’єкти інтелектуальної власності як ринкового товару;
- особливості прав на об’єкти інтелектуальної власності як нематеріальних активів;
- методи оцінки прав на об’єкти інтелектуальної власності;
- особливості та способи комерціалізації прав на об’єкти інтелектуальної власності.

У результаті вивчення курсу “Інтелектуальна власність” студенти повинні вміти:

- визначати об’єкти та суб’єкти права інтелектуальної власності; інтелектуальну власність в нормах загального законодавства України; складові системи інтелектуальної власності в Україні та міжнародної системи охорони інтелектуальної власності;
- визначати алгоритм правової охорони об’єктів патентного права (винаходів, корисних моделей, промислових зразків) та засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту (торговельних марок, географічних зазначень фірмових найменувань);

- визначати алгоритм правової охорони нетрадиційних об’єктів інтелектуальної власності (топографій інтегральних мікросхем, сортів рослин, комерційних таємниць); об’єктів інтелектуальної власності в іноземних державах; права та обов’язки власників охоронних документів на об’єкти права інтелектуальної власності;

- вартість права на об’єкти інтелектуальної власності;

- факт порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об’єкти інтелектуальної власності.

Міждисциплінарні зв’язки. Успішному формуванню знань з інтелектуальної власності сприятиме низка дисциплін, зокрема, “Правознавство”, “Конституційне право”, “Цивільне право та процес”, “Трудове право” та ін.

Дисципліна “Рефлексивне управління ЗОШ” розрахована на 36 годин /1 кредит.

Мета дисципліни – дати майбутньому фахівцю знання з теорії рефлексивного управління, ознайомити з новітніми технологіями рефлексивного управління в загальноосвітньому навчальному закладі.

Завдання дисципліни – вивчення наукових основ та технологій рефлексивного управління загальноосвітнім навчальним закладом; визначення змісту і структури технології рефлексивного управління; оволодіння навичками розробки технологій рефлексивного управління загальноосвітнім навчальним закладом.

У результаті вивчення дисципліни магістрант повинен *знати*:

- сучасні зміни у філософії управління;
- концепцію спрямованої самоорганізації в управлінні;
- концепцію трансформації зовнішніх вимог у внутрішні мотиви;
- концепції системотехніки у рефлексивному управлінні школою;
- сутність рефлексивного управління;
- місце рефлексивного управління серед інших типів і видів управління;
- методологічні положення, що використовуються в рефлексивному управлінні як орієнтири;
- цілі рефлексивного управління загальноосвітньою школою;
- принципи рефлексивного управління школою;
- етапи рефлексивного управління загальноосвітньою школою;
- критерії оцінки ефективності та

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК У МАГІСТРАНТІВ-УПРАВЛІНЦІВ ОСВІТОЮ

результативності рефлексивного управління школою;

- функціональні показники рефлексивного управління школою.

У результаті вивчення дисципліни магістрант повинен *вміти*:

- орієнтуватися в програмовому змісті навчальної дисципліни;

- виділяти рефлексивне управління серед інших видів управління;

- моделювати взаємодію з іншими на основі рефлексивного управління на різних рівнях організації загальноосвітньої школи;

- розробляти моделі діяльності для оцінки рівня ефективності та результативності рефлексивного управління школою.

На кафедрі “Управління навчальним закладом” магістранти виконують серію проблемних індивідуальних завдань, які спрямовують на опрацювання наукових джерел з метою їх анування, реферування, цитування, конспектування, рецензування, виокремлення, систематизації й узагальнення авторських ідей, їх співставлення і критичного аналізу та ін.. Увага приділяється не лише оволодінням магістрантами методів дослідження, принципам науки, але й розвитку особистісних якостей, рис характеру, стилю мислення й поведінки дослідника, особливості спілкування, що визначають специфіку науково-педагогічного колективу кафедри. У процесі навчання магістранти виступали як доповідачі, долучалися до участі в різноманітних імпровізаціях, сюжетно-рольових ділових іграх та різних видах дискусій.

Магістрантами кафедри “Управління навчальним закладом” створюється портфоліо, як одна з форм фіксації досягнень, завдяки якій можна судити про результати роботи у науково-дослідницькій діяльності. Такий звіт дозволяє побачити динаміку засвоєння освітнього процесу, продемонструвати здатність практично засвоювати отриманні знання та навички.

Отже, у рамках зазначених дисциплін магістранти отримують нові знання, а також розвиваються особистісні якості дослідника, такі як: активність, допитливість, організованість,

самостійність, відповідальність; магістрант вчиться індивідуально вирішувати професійні, наукові, педагогічні та соціальні проблеми.

Висновки. Для того, щоб стати успішним у своїй професійній діяльності, бути компетентним у своїх функціональних обов’язках магістрантам треба навчитися застосовувати знання та навички на практиці та бути взірцем науково-дослідницької діяльності, що дасть можливість максимально виявити себе, бути конкурентоспроможним. Такі уміння дадуть можливість майбутньому професіоналу застосовувати на своїй практиці досягнення науково-технічного прогресу. Проаналізувавши практику підготовки магістрантів-управлінців для науково-дослідницької діяльності можна зазначити, що вона сприяє належній науково-дослідній діяльності. Це здійснюється завдяки: особистісно-орієнтованому підходу до кожного магістранта, варіативна організація навчального процесу та максимальне насичення його евристичними ситуаціями, створенню ситуацій продуктивної діяльності, діалогізації навчального процесу, сполученню індивідуальних та колективних форм організації освітнього процесу.

1. *Свтух М.Б. Науково-практичні підходи до проблеми формування науково-дослідницької компетентності майбутніх економістів / М.Б. Свтух, Л.Л. Борисенко // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2012. – Вип. 5 (52). – С. 88 – 104.*

2. *Жигір В.І. Професійно-педагогічна компетентність менеджера освіти: теоретичні та методичні аспекти: [монографія] / В.І. Жигір / Бердянськ. – 2014. – 348 с.*

3. *Загвязинский В.И. Учитель как исследователь / Загвязинский. – М.: Знание, 1080. – 96 с.*

4. *Соляников Ю.В. Обеспечение качества подготовки магистрантов педагогического университета УК научно-исследовательской деятельности: дисс. кандидата пед.наук: 13.00.08 / Соляников Юрий Владимирович. – С.-Петербург, 2003. – 169 с.*

5. *Сомбаманія Г.М. Формування науково-дослідницької культури майбутніх магістрів в умовах ступеневої освіти: автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г.М. Сомбаманія. – Ялта: Б.в., 2010. – 20 с. – На укр. яз.*

Стаття надійшла до редакції 01.12.2015

Використані джерела

Афоризм [Текст] : [збірка афоризмів] / упоряд. М. Панчішак. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1998. – 264 с.
Усі крилаті вислови, прислів'я, приказки, загадки. Укладач Н.В. Курганова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 320 с.

Використано з no.wikipedia.org, з сайту <http://www.inpearls.ru/>